

Časniki centralistične stranke, ktera misli, da Avstrija je njena molzna krava, njeni nenemški narodi pa da so na svetu samo zato, da jih na svoj dobiček samovoljno žulijo Nemci, se od togote penijo, da je pri nas sploh mogoče bilo izvoliti ministerstvo tako, v katerem so tudi družih narodov možjé poleg Nemcev, ki mislijo, da edini imajo privilegijo do ministerskih stolov.

Kakor se sploh v človeškem življenju pripeti, da najbolj spačeni ljudje najbolj vpijejo zoper nesposobnost, tako se tudi zgodí v časništvu, da zlasti zakotni pisarji zgubé vso sramožljivost, in da v besni togoti, v katero se zagrizajo, v gnjusni goloti pokažejo revščino svojega duhá.

Dva taka časnika sta graška „Tagespošta“ in Dežmanov „Tagblatt“, ktera sta poslednje dni o Poljakih drugem avstrijskim národom nasproti govorila tako, da se očitno kaže zavrženost, v katero so zabredli centralisti. — Komu je neznan, kako nesramno je o Poljakih in njihovi resoluciji koterija, kateri služita ta dva časnika, govorila o tistem času, ko je — Avstriji na nesrečo — v svojih rokah imela državno krmilo. V razvpiti spomenici Giskro-Herbstovi in njunih tovaršev je očitno izrečeno, da Poljaki od njih nimajo nič pričakovati, češ, da vsaka svoboda, njim podeljena, bi Ruse pripeljala v deželo. Zdaj pa, ko se je spremenila sapa in podoba je, da se dela za blagor vseh milijonov avstrijskih narodov, resnici v obraz privrženci centralistične koterije tajé to, kar ves svet vé, da je res. Zdaj, ko vidijo, da je prišel povračilni dan, in da se vsi pošteni ljudje z zaničevanjem obračajo od njihovih namer, radi bi vse privolili Poljakom, da bi si jih pridobili na pomoč zoper vse druge narode avstrijske, Z nesramnostjo, kateri ni enake, kričijo: Poljaki morejo svojo resolucijo izpeljati le v najoži zvezi z dunajskim centralističnim državnim zborom, to je, v zvezi z ono stranko, ki jih je, dokler je držala za krmilo, zvijačno za nos vodila z zasramovanjem, ki je moralo razžaliti blagi narod Poljski, — v zvezi z ono stranko, ki je leto za letom odlašala rešitev njihove resolucije, katero je, brž ko je mislila, da na trdnih nogah stoji njena vlada, zasmehovaje vrgla pod klop, — v zvezi z ono stranko, ki je z vrtoglavnimi početji, spačenostjo, zvijačami in z enacimi pomočki iz ubogih narodov vedla iztisniti milijone, s katerimi si je zidala krasna poslopja in kupovala grajščine.

Če se že vse to mora studiti vsakemu poštenemu človeku, bodi si národa ktereга koli si bodi, kako razžaljiva mora še le biti predrznost, s katero ti vitezi trdijo, da se v Avstriji nič ne smé zgoditi česar nočejo Nemci!

Če avstrijski národí doslé še niso vedeli, kaj namerava in kam vleče ta stranka; odslé menda vendar več ne bodo dvomili, da je edino le sla po gospodarstvu, ki vodi to stranko.

V Avstriji se ne sme zgoditi nič, česar nočejo — ti vrtoglavci!

Tù najprej nastane vprašanje: Česa pa neki nočejo?

Odgovor je ta-le:

Oni nočejo, da bi se izpeljali sklepi galicijskega deželneга zborá; to so pokazali s tem, da so resolucijo njegovo vrgli pod klop, ko so gospodarovali; — oni nočejo sklepov českega deželneга zborá, ki so izrečeni v deklaraciji; — oni nočejo sklepov kranjskega deželneга zborá; — oni nočejo pravice priznati Tirolcem, Dalmatincem, Istrijanom, Rumunom in vsem Slovanom; oni nočejo mirú in sprave med narodi; oni nočejo, da bi nehala vrtoglavica, ktera se še nikdar nikjer ni vselila v nobeni državi v toliki meri, kakor v Avstriji. Njihova trma naj bo edino merodajna. Njej naj se uklanja vladar z vsemi

državnopravnimi zbori, kajti v Avstriji se ne sme nič zgoditi, česar oni nočejo! Kteri jezik ima besedo, ki bi izrazila tako predrznost! —

Svet hrepení po svobodi, in prav taki časniki, kakoršna sta „Tagespošta“ in „Tagblatt“, ki hočeta biti med apostoli svobode, se ne sramujejo izreka: Da! svobodo hočemo, toda le tako svobodo, ktera je nam po všeči, to je, mi hočemo biti kladvo, vsi drugi národí naj pa bodejo nakovalo, po katerem hočemo udrihati po vsi svoji slasti! —

Dopisi.

Iz Trsta 20. sveč. — Že imamo vreme spomladansko; kmalu bodo mandeljni cveteli; v vinogradih vže se vse giblje, trte vežejo in tú in tam vže kopljejo; Bog daj, da ne bi zastonj! — Grozovito število zabojev pušek se prevažva skozi Trst, — kam pa? tega ne more nihče na tanko izvedeti, samo to se zna, da iz Beča dohajajo. — Novega ces. namestnika nič kaj z veseljem ne pričakujemo, ker bo gotovo, kakor prvi, na dvojno mero meril; on ne ume našega jezika, če je res, kar se nam pripoveduje; Lahoni pa se ga toliko bolj veselijo, ker ima še od onega časa, ko je pred več leti tukaj bil, mnogo prijateljev, kateri bodo gotovo v sprednji vrsti, mi Slovenci pa v zadnji tudi nočemo stati. Ne udajmo se! — Pustne veselice so pri nas z zadnjim plesom veselemu času slovó dale; plesi v mestni kakor v Rojanski čitalnici so bili krasni in v lepem redu, kajti izvrstni voditelj v mestni g. Mankovič, in v Rojanski g. Durn Rok sta pripomogla lepo v povzdigo veselice. Godba vojaška, izvrstni zbori Čehov so nas s samimi slovanskimi melodijami razveseljevali; slava jim! Ne morem si pa kaj, da ne bi izrekel, kar mi tlači srce, namreč to, da se nahajajo nekteri udje naše mestne čitalnice, ki Rojanski, kot eni prvih čitalnic, pesek mečejo v oči s tem, da pri vsaki priliki, ako se kdo prav „aristokratično“ ne véde, nosove vihajo, rekoč: „kaj misliš, da si v Rojanski čitalnici!“ Mar pa misli „ta gospôda“, da so čitalničarji Rojanski surovi divjaki, in da so drugi iz družega testá, kakor je na priliko trgovski pomočnik pri gosp. T...u? Tako obnašanje dela razpor, nesloga pa narodno gibanje zavira!

Ud obeh čitalnic, ki pravico ljubi.

V Gorici 16. febr. — $x+y$. — „Soča“ je od mrtvih vstala! Prihodnji četrtek 23. dne t. m. bo imela pri „zlati zvezdi“ občni zbor. Program bi bil dovolj zanimiv, ako ne bi prišle nektere točke tako pozno. Na dnevni red so djane te-le stvari: „Ljubljanski program“; izjava o pojasnilnem pismu laških deželnih poslancev; ustanovljenje časnika; volitev enega odbornika.

Iz slovenskega Štajarja. — Osnovni odbor katoliškega tiskarnega društva v Mariboru, čegar namen je cerkvene, socialne (družabne) in narodne koristi pospeševati s pomočjo tiska (knjig), je ravnokar razposlal sledeči

O k l i c.

Nevarnosti, ki žugajo naši narodnosti in naši veri, opominjajo nas, da mislimo na pripomočke, s katerimi nevarnostim odidemo, in da se ozremo po vzrokih, iz katerih izvira naša slabost.

Naši rodoljubi delajo brez vztrajne podpore in večidel brez zveze osamljeni in v tej osamljenosti brez pravega vspeha.

Večini ljudstva vse preuborno tekó viri pravega spoznanja o njegovih pravicah in dolžnostih, to posebno zato, ker se dotične politične novine prodajajo po ceni, ktere vsakdo ne zmore.

Dušnim močém višje stoječih vsled tega pomanjkuje spodbuje, pa tudi polja za občekoristno dušno delovanje.

Ker ni zaupanja in poročstva, da bi se denar primerno porabljeval, pogrešamo materijalne podpore; saj pa tudi nima nihče pooblastila, tako podporo tirjati in sprejemati.

Te neprilicne okoliščine ovirajo pogum in napredek. Da bi jih odpravili, sklenili so podpisani ustanoviti tiskarno društvo, ki bode imelo svoj sedež v Mariboru.

Po naših mislih naj bi društveni odbor ustvaril pripomočke in središče za narodno agitacijo, ki bi se imela enotno vrediti; on bi naj zbiral dušne in materijalne narodove moči, da bi jih potem zopet rabil narodu v prid.

Društvo ima namen, dobre spise in knjige med ljudstvom razširjati, ter razširjanje slabih spisov zavirati. Po naših mislih, ktere tu razgllašamo le kot nasvet naj bi si društvo pred vsem pridobilo že obstoječe politično-gospodarske novine „Slovenski Gospodar“, ktere bi dobro vredovane po kolikor mogoče nizki ceni množtevilnejši med ljudstvom razširjalo.

Zato je treba denarnih pripomočkov, in da se ti dobodo ter posamesnim breme olajša, je treba, da se jih udeleži mnogo.

Društveni odbor je pooblaščen sprejemati denarje, in društvo, čegar udje imajo pravico voliti si svoj odbor, more si tako samo preskrbeti poročstvo, da se bode denar pametno in vestno rabil, kakor to tirja društveni namen.

Da bi se društveni namen lažje dosežal in da bi društvo moglo samostojnejše delovati, imelo bi na dalje nalogo, s časom ustanoviti svojo lastno društveno tiskarnico, in pa podpirati narodne pisatelje.

Sicer se pa z vsem zaupanjem zanašamo na rodoljubje svojih rojakov, ktero plašno ne vprašuje, koliko denarnega dobička bode vloženi denar takoj dajal, ampak ktero z ozirom na občekoristno društveno delavnost tudi nekoliko za domovino žrtovati zamore.

Ker je c. k. namestnija že potrdila društvena pravila, obračamo se podpisani do vseh rodoljubov in jih prosimo, naj to občekoristno početje podpirajo s tem, da v mnogem številu k društvu pristopijo im mu pridobé obilo prijateljev.

Društveniki so ali podporniki, ki plačujejo po 1 kraje. vsak teden ali 52 kr. na leto; ali deležniki, ki plačujejo 5 gold. na leto, ali pa ustanovniki, ki razen navadnega doneska (podpornikov ali deležnikov) društvu posodijo 50 gld., ki se jim pa kasneje vrnejo. (Člen III. §. 4.)

Podpisane ustanovniške glavnice bi se ne plačale takoj, ampak v dveh polletnih obrokih po 25 gold., ali ako bi kdo želel v četrletnih obrokih po 12 gold. 50 kr., in bi se začele še le tedaj iztirjavati, kedar bi se bilo vsega denarja toliko podpisalo, da bi se ž njim mogla ustanoviti tiskarnica ali pa začeti ktera druga stvar, bi bi dovolj koristi obetala.

Do te dobe, ktero bi imel društveni odbor natančneje določiti, naj bi ustanovniki plačevali letni donesek deležnikov, in to zato, da bi društvo tako zadobilo denarne pomoči, ktere neobhodno potrebuje, da si oskrbi svoje prve potrebščine.

Po členu III. §. 6. društvenih pravil dobivajo poleg družih pravic vsi društveniki one tiskopise, ki se bodo brezplačno razdeljevali; deležniki dobivajo poleg tega tudi novine, ktere bode društvo izdajalo, in sicer po nižji ceni, ktero bo odbor določil.

Pred vsem je treba naše ljudstvo duševno povzdigniti in podučiti v političnem, narodnem, cerkvenem in

družabnem oziru. Da se ta častni namen doseči more, treba je redno tekočih denarnih pripomočkov, treba je pa tudi in to v prvi vrsti, da se začne ljudstvo samo brigati za svoje koristi, kar bode le onda mogoče, ako bode moglo društvo s svojo delavnostjo prodreti v narodovo množico.

Prosimo toraj vse rodoljube, naj ljudstvu razlagajo društvene namene in njegove koristi, ter naj pridobé kolikor mogoče društvenikov, da se moremo z združenimi močmi krepko upreti nevarnostim sedanjega časa.

Ob enem razpisujemo prvo ustanovljuječo skupščino na velikonočno sredo 12. aprila t. l. v vrtni dvorani hôtela „zur Stadt Wien“ v Mariboru. Na dnevnem redu te skupščine bode stala volitev odborovala in sklepanje o gori imenovanih nasvetih.

Kdor hoče društvu pristopiti, naj to oglasi vsaj do 31. marca pod napisom: „Blagorodni gospod Ferdinand grof Brandis, začasni predsednik“ — ali: „Velečastiti gosp. dr. Ulaga, profesor bogoslovja, perovodja začasnega odbora tiskovnega društva v Mariboru“.

V Mariboru 6. februarija 1871.

Začasni odbor:

Ferd. grof Brandis. M. Herman, dež. poslanec. Fr. Kosar, dež. posl., korar. M. Modrinjak, korar. Iv. Majciger, gim. profesor. Iv. Pajk, gimn. prof. J. Šuman, gimn. profesor. Dr. Ulaga, prof. bogoslovja. Dr. Iv. Lipold, prof. bogosl. Dr. M. Prelog, vrednik. A. Tomšič, vrednik. Doktorand Fr. Rapoc.

Na Vojskem pri Idriji 8. febr. (*Tri nenavadne poroke.*) Oženili so se h krat trije bratje, a četrti brat, domoljubni duhovni gospod Janez Rejec na Goriškem, jih je poročil. Pri poroki sta bila nazoča oče in mati vrlih sinov, — a stari oče in stara mati sta se doma veselila svojih vnukov, ker zavoljo velikega snega do cerkve priti nista mogla. Srečen dan za vso družino!

Iz Št. Vida poleg Vipave 12. sveč. — Danes je nemila smrt nam vzela vrlega moža gosp. Filipa Vrtovca, posestnika tukaj in žlahtnika nepozabljivega nam Matija Vrtovca. Umrl je rodoljub v 59. letu svoje starosti, zapustivši vdovo in 3 mladoletne otroke. Naj mu „Novice“, kterim iskren prijatelj je rajni bil, postavijo milo spomenico!

Iz Notranjskega.* (*Vodnikov praznik.*) 5. t. m. napravila je besedo tudi postojnska čitalnica v čast neumrlemu Valentinu Vodniku, prvemu buditelju slovenskega naroda. Okusno okinčana čitalnična dvorana napolnila se je popolnoma. Zbralo se je ljudstva vseh stanov Vodniku na čast. Igrala se je šaloigra: „Kdor pred pride, pred melje“. Pisatelj igre sme prav zadovoljen biti s Postojnskimi diletanti, ki so jo prvi in prav izvrstno na odru kazali občinstvu. Vsak je svojo nalogo dobro izvršil, tako, da težko bi bilo razsoditi, komu prednost gré. Došla jim je pa tudi občna pohvala večkrat med igro, posebno pa ob koncu, in le en glas se je slišal: kedaj pa bo zopet glediščna igra? Dobri igrokazi so res prava učilnica za oliko in omiko ljudstva, ki je je posebno naš dolgo zanemarjeni narod v resnici potreben. Postojnčanje, le tako naprej! Dosegli bodemo s tem svoj namen, ter izbudili še tu in tam dremajoče naše ljudstvo. Naj vsak rodoljub v to po svoje pripomore. Po besedi je bil ples, ki je trajal do zora. Vdeležilo se ga je mnogo gospodov, gospá in lepí venec gospodičin; skoraj je prostora manjkalo. Vse pa se je vršilo v lepem redu, in zadovoljnost vseh brala se je na veselih obrazih.

Iz Notranjskega 19. febr. (*Vprašanje na predsednika c. k. šolskega svetovalstva v Planini.*) 17. nov. 1870. leta se je ustanovilo v Planini logaško okrajno

*) Po naključbi zakasnjeno.

šolsko svetovalstvo. To je učitelje in prijatelje šolstva zelo veselilo; kajti v tem svetu so možje, ki imajo živo ljubezen do svojega naroda, tedaj tudi do narodnih šol. Od njih toraj pričakujemo, da bodo pridno delali za povzdigo šolstva v svojem delokrožju. Toda naša nada se je zmanjšala, odkar smo izvedeli, da se logaški okrajni šolski svetovalci zelo poredkoma k sejam shajajo, tri mesece je že od 1. ustanovne seje, po kateri še nobene niso več imeli! Vrh tega navdaja omenjene svetovalce misel, da bi le vsake tri mesece zborovali. Saj je znano okrajnemu šolskemu svetu, kaj veleva postava o šolskem nadzorništvu v tej zadevi; tamkaj se bere, da mora vsaki mesec redna seja biti, in vselej izvanredna, kedar jo dva uda zahtevata. Pa saj tudi nakupičeno delo opominja, da se ne sme rok križem držati. Sedanji čas veleva, da je treba najprej ljudskemu šolstvu pomagati, ako se hoče za splošno ljudsko omiko kaj storiti. Šolstvo potrebuje toraj največ pazljivosti, in v ta namen so se tudi ustanovila po trojna šolska svetovalstva v posamnih deželah. Šolstvo v logaškem okraju potrebuje zdatne pomoči, te pa pričakuje najprvo od okrajnega šolskega svetovalstva v Planini.

Metlika. (*Vnovič Vodnikov spominek.*) Pri veseli večerji v narodni gostilnici 5. dne t. m. na čast mestnemu županu g. Hesu, ki je nevarno bolezen na veliko veselje prijateljev in štovateljev svojih srečno prebolel, zložile so radodarne roke za naroden spominek Vodnikov zopet 10 gold. *) Zrno do zrna pogača, kamen do kamena palača.

Iz Ljubljane. (*Tretji letošnji občni zbor „Slovenije“*), kteremu vpricho je bil kot cesarski komisar prvi magistratni svetovalc g. Gutman, je predsednik dr. Jan. Bleiweis pričel z ogovorom, v kterem je med drugim odgovarjal na vprašanje, ki mu je došlo iz dežele od visokocenjenega rodoljuba: „ali ne bi bilo prav, da bi si politično društvo „Slovenija“ pridelo ime katoliško-političnega društva?“ Predsednik je v daljem govoru kazal, da to prašanje je že davno rešeno po delovanji našega društva, v kterem je tudi zastopana narodna večina deželnega zbora kranjskega. Kdor je Slovenec z dušo in telesom — je rekel med drugim predsednik — kdor tedaj je verni sin materi naši Sloveniji, tudi je verni sin katoliški materi cerkvi. Na imenu ni nič, vse le na djanji ležeče. Djanja pa so kazala, da nikdar nismo bili ces. kralj. katoličani, to je, ne katoličani taki, kakor jih hoče imeti zdaj to, zdaj uno ministerstvo. Pri volitvah bilo je vsigdar geslo naše: „za vero, dom, cesarja“, in v deželni zboru smo zastopali isto geslo ter se večkrat krepko pred vsem svetom borili zoper oni nemški „liberalizem“, ki dandanes zvonec nosi, z eno nogo teptaje narodnost našo, z drugo nogo vero našo! In sami nasprotniki naši prekrstili so nas že davno, kajti ne imenujejo nas več „nationale Partei“ (narodno stranko), ampak v eno merle „klerikale Partei“ (klerikalno stranko). Ker vse to tedaj z dobro vestjo konstatirati moremo pred svetom, bilo bi odveč, da bi „Sloveniji“ pridevali še drug naslov, kajti „Slovenija“ ima pod svojim krilom vero in narodnost. — Z glasnimi dobro-klici je predsednik končal govor svoj, in začela se je potem razprava današnjih obravnav.

Gosp. dr. Costa poprime besedo o prvi točki programa, to je, „o prihodnjih volitvah ljubljanskega mestnega odbora“ blizo tako-le:

„Slovenija“ je vže dvakrat priliko imela o tem sklepati in vsakrat je sklenila ne se vdeležiti volitev,

*) Unidan poslanih 23 gold. 33 kr. in teh 10 gold. prejeli. Vred.

tedaj tudi zdaj, ko gré za volitev le 10 odbornikov, moramo doslednji ostati. Vprašajmo se pa: ali so se razmere letos predrugačile, in ali smo mi kaj na škodi, da smo se zdržavali volitev? — Razmere so dandanes še take, kakor poprej, in ne bodo se predrugačile, dokler ne dobimo novega volilnega reda. Le škoda, da je deželni zbor zadnje čase tako kratko trajal, da v hitrici ni vže mogel novega mestnega statuta v obravnavo vzeti. Škode pa tudi nima naša narodna stranka. Ne govorim tu o tem, ali ima mesto škodo, in le o tem, da narodni mestjani niso zgubili zaupanja in da se tudi ni zmanjšalo število narodnjakov. Pred dvema letoma smo izrekli, da pustimo Nemcem krmilo, da pokažejo, kaj znajo in koliko bodo storili, a potem bodemo od njih zahtevali račun. Kakošen bode — to si že danes lahko mislimo, kajti sedanji mestni zbor ne zadostuje ne v narodnem, ne v materijalnem obziru mestnim zahtevam, in če tudi pišejo kolovodji v „Tagblattu“, da imajo blagajnico v redu, vsakdo vé, da dve leti niso za mesto čisto nič storili in še poštene ceste ne naredili do novega kolodvora; tudi nobenega dolga niso poplačali itd. Eno ljudsko šolo na-se vzeti so po vladi primorani bili. Pravijo tudi, da bodo zidali novo šolo, al kje je denar, če še tlaka v starem dobrem stanu ohraniti ne morejo! Bahajo se z napravo tiste „Feuerwehr“, ki je dozdej več v svojih knajpah delala kakor ognja pogasila. — Naposled stavi dr. Costa resoluciji: 1) narodna stranka naj se ne vdeleži niti aktivno niti pasivno letošnjih volitev v mestni zbor, in 2) odbor društveni naj prosi deželni odbor, da prihodnjemu deželni zboru predloži osnovo novega mestnega statuta in novega volilnega reda. — Obema predlogoma je zbor pritrdil enoglasno.

O drugi točki, to je, „o govorniških vajah društva Slovenije“ je govoril g. dr. Razlag. Govornik dokazuje velike koristi tacih vaj in želi, da bi bile vsak mesec, ker bi se po njih posebno politično izobraženje razširjalo, ki je potrebno vzlasti prihodnji čas, ko se ne samo za Slovence, temuč tudi za vso Avstrijo napovedujejo važni politični dogodjaji. — Gosp. dr. K. Bleiweis pritruje predlogu dr. Razlaga, samo to misli, da bi se ne čakalo na to, kdaj se bo kter govornik oglasil, ampak naj odbor skrbi za govornike. Istega mnenja je tudi g. dr. Costa; na to poprime še dr. Razlag besedo ter pravi, da njegov nasvèt gré le na to, da zbor njegov predlog principielpno priznava, ter da potem odbor sklepa, kdaj in o kterem predmetu se ima govoriti, in da vabi govornike. Zbor sprejme tako razširjeni predlog dr. Razlagov. — Pri tretji točki: „o izdajanji posamesnih listov ali večih knjižic za politično omiko naroda slovenskega“, omenja predsednik dr. J. Bleiweis želje rodoljubnega gospoda iz dežele, kteri mu je o tej zadevi pisal, ter zagotavlja, da bode za tiskopise odbor skrbel, da dobé tudi vnanji udje kaj v roke. Gosp. dr. Costa želi, naj bi se očitno na znanje dalo, da odbor sprejemlje v ta namen manjše spise, da jih potem dá natisniti in razdeliti med ude. Dr. Razlag povdarja važnost tega nasveta za življenje društveno in misli, da prav po njegovem predlogu o govorniških vajah bi se utegnulo dobiti mnogo gradiva za take tiske.

O četrti točki, to je, o predlogu prošnje do c. k. ministerstva pravosodja zarad Jančje-Bevških dogodeb obsojenih, izreka g. dr. Costa misel, da so te zadeve vsacemu tako dobro znane, da ni treba daljega razgovora; zato predlaga, naj zbor pritrdi sledeči prošnji. *)

*) Prošnja je že šla na Dunaj.

Visoko c. kr. ministerstvo pravosodja!

Predlanskega leta 23. maja je društvo pod imenom „Laibacher Turnverein“ napravilo izlet na Janjče in v Velče v okolici ljubljanski. Društvo bilo je od ondodnih prebivalcev napadeno in v beg zapodeno.

Sledstvo te vsega obžalovanja vredne dogodbe je bilo, da se je ostra in dolgotrajna preiskava skoro proti vsem prebivalcem naznanjenih dveh vasi začela, ktera je bila tem hujša, ker je bila z zaporom strinjena.

Naposled, po preteku 10 mesecev, to je, 16. marca 1870. leta je bila sklenjena rzsodba zaradi teh dogodbe. 70 oseb je bilo obsojenih, in sicer večidel zavoljo hudodelstva javne posilnosti, doprinešene z izsilovanjem (§. 98. kaz. zak.) in pa zaradi pregreška rabuke (§§. 279–284. kaz. zak.), ter so bili skoro vsi kaznovani s težko ječo, nekteri celó po 1 leto, 2 leti in na 3 leta in pol.

To ostro kaznovanje je občno pomilovanje zbudilo in to tem bolje, ker je bil vsakdo prepričan, da nagibi, kteri so prebivalce omenjenih krajev na ta sicer kazni vredni napad napotili, so izvirali le iz mišljenja, da jim pretí od stranke, ktere izraz je ravno ljubljansko turnarsko društvo, velika nevarnost zavoljo njihove slovenske národnosti in katoliške vere; da so bili toraj nagibi izključljivo politične narave in da je bila vsa praska pred vsem politična, kakoršne se pri živahnem gibanju političnih strank v vsakdanjem življenju vseh ustavnih držav dogajajo.

Kmalu potem, ko se je rzsodba razglasila, je bila sodna obravnava zavoljo sličnih dogodbe v Brnu na Moravskem. — V Bistrici v brnski okolici so bili namreč napravili nemški turnarji iz Brna izgred, kjer so bili na čisto enaki način od tamošnjih slovanskih prebivalcev napadeni in v beg zapodeni. Meseca julija 1870. leta je bilo od 60, po istih paragrafih kazenskega zakonika obtoženih bistriških prebivalcev samo 31 obsojenih, kterim je bila najmanjša kazen s tremi dnevi in največa s štirimi tedni prostega zopora odmerjena.

Ta dogodek je toraj pomilovanje naših, zaradi Janjčnega napada obsojenih rojakov nekako opravičil.

Deželni zbor kranjski je v seji 27. avgusta 1870. leta sklenil prošnjo na Njihovo Veličanstvo našega presvitlega cesarja zaradi pomilostenja vseh zavoljo Janjško-Velških dogodbe obsojenih, ter deželnemu poglavarju kranjskemu naložil, da prošnjo predloži Njihovemu ces. kralj. apostoljskemu Veličanstvu.

Razlogi, kteri so deželni zbor vodili pri dotični prošnji, so jako važni in tehtni, kajti nikdo ne more tajiti, da neenako izvrševanje kazenske postave in neenako odmerjenje kazni se ne more sodnikom v krivdo šteti, nego marveč kazenski postavi sami, ktera je bila ne v času ustavnem, ampak v absolutističnem izdelana. Zatoraj so sodniki primorani dejanja, ktera imajo njih izvir v politiskem življenju, po postavi prisojevati, ki na javno politiško življenje niti najmanjšega obzira ne jemlje.

Ta okolnost je pa vzrok različnosti upotrebljevanja kazenske postave pri vseh dosedanjih kazenskih pravdah, ki le količkaj političnega odtenka imajo.

Ako se tedaj vse v obzir vzame, in posebno, da so bili prebivalci gotovo že vsi zadosti kaznovani, da so bili v dolgotrajnem, večidel desetmesečnem preiskovalnem zoporu in sedaj že več mesecev v ječi, da so obsojenci skoraj vsi priprosti, v hribih živeči, od omikanega sveta odločeni, na nizki stopinji izobraženja stoječi poljedelci, kteri niso bili v stanu tehtnosti pojmov narodnosti in vere pravo presoditi, — slednjič, ako se premisli, da so obsojenci skoraj večidel oženjeni in očetje mnogobrojnih družin, celó po 8 otrok, se tedaj

sme misliti, da bode ta prošnja deželnega zbora kranjskega skorajni in ugoden vspeh imela.

Ker so Njih Veličanstvo z najvišim pismom 7. svečana t. l. razne politične prestopke in hudelstva pomilostiti blagovolili in ker tudi nagibi Janjče-Velških žalostnih dogodbe so izključljivo politični, je sklenilo politično društvo „Slovenija“, društvo, ktero se je za svojo nalogo vzelo, da brani pravice slovenskega národa in da pridobi za-nj vse prava in milosti, ktere se se podaré od presvitle krone vsem narodom, v občnem zborovanju 18. svečana 1871. leta ponižno prošnjo: Naj bi visoko c. k. ministerstvo pravosodja blagovolilo priporočati pred uzvišenim prestolom Njih c. kr. apostoljskega Veličanstva prošnjo deželnega zbora kranjskega od 27. avgusta 1870. leta ter nasvetovati, da bi se vsi po rzsodbi od 16. marca 1870. leta zavoljo Janjško-Velških dogodbe obsojeni najmilostljiveje pomilostili, med tem pa izvršbino izterjevanje sodnijskih stroškov ustavilo.

Ko zbor še sklene, naj se ta prošnja natisne v časnikih, poprime gosp. J. Regali besedo in omenja bremena, ktero se mšecanom vzlasti obrtnijskega stanú, kterim je vsaka zamujena ura denar, naklada s tem, da morajo opravljati službo prisednikov pri sodnijskih preiskavah. Te razprave se udeležé gospodje: dr. Čosta, dr. Bleiweis, Jožef Debevec in dr. Razlag; konečno sklene zbor, naj odbor o tem poroča prihodnjemu občnemu zboru.

— Minister kupčijstva dr. Schäffle, ki je ob enem tudi začasni voditelj ministerstva za kmetijstvo, je v prijaznem soglasnem pismu od 9. dne t. m. deželnemu odboru in družbi kmetijski naznanil nastop ministerskega poslovanja ter obljubil, da ne bode samo nadaljeval to, kar je začelo prejšnje ministerstvo, temuč da namerava še druge nove reči na korist kmetijstvu; da se mu pa posrečijo nameni njegovi, zato prosi podpore družbe kmetijske in deželnega odbora. Deželni odbor in družba kmetijska sta mu odgovorila, da radostno sprejmeta zagotovilo, da bode ministerstvo tudi vprihodnje skrbelo za to, da se kmetijstvu pomaga na bolje, in da rada bosta podpirala blage namene njegove po vsej svoji moči; odkritosrčno pa sta deželni odbor in družba kmetijska gospodu ministru rekla, da še le, ko je grof Potocki nastopil ministerstvo kmetijstva, je pričela vladna pomoč dohajati tudi kmetijstvu; pred njim ni avstrijska vlada za kmetijstvo storila drugega nego to, da je postave in ukaze dajala in večidel za vse dežele po enem kopitu in še teh je veliko ostalo le na papirji, in da je pobirala, kar je mogla, velike zemljišne davke.

— (Iz seje deželnega šolskega sveta), ki je pod predsedstvom c. kr. deželnega predsednika bila 15. dne t. m. in v ktero je kot poročevalec prišel iz Gradca šolski nadzornik gosp. Holcinger, se je obravnaval načrt postave, ki določuje nova glavna pravila gimnazijskih šol, ki ga je ministerstvo nauka vsem deželnim solskim svetom poslalo v prevdarek. Pretresal se je načrt v vsakem razdelku in pre naredilo marsikaj soglasno ali po večini glasov o predmetih šolskih, o številu šolskih ur na teden in družih rečeh. Med temi se je veronauku spet dalo tisto mesto, ki mu gre med letom in pri maturi; nekako sumljivo v „učni jezik“ presukani materni jezik se je izrekoma imenoval materni jezik; da ne bi se dijaki in učitelji presilno preobložili z šolskimi urami, obveljal je predlog za zmanjšanje ur itd. Tako je v vsem predelan načrt tako, kakor je večina šolskega sveta po svoji vesti mislila, da vstreza dobro prevdarjenim našim šolskim zahtevam. Da bi malo teh prememb obveljalo, ako bi prišle sedanjemu „reichsrathu“ v sklep, je gotovo; to pa spet kaže, kako napak

je to, ako sklepajo možje kakor Giskra Hrbst, Hasner, Sturm in enaki o zadevah posamesnih dežel! Dokler se deželam ne da, kar deželam gre, vrtéti smo bomo zmirom v provizorijih, katerim podlaga je — nezadovoljnost ljudstev.

— (*Odbor družbe kmetijske*) pomnožen po zastopniku c. kr. deželne vlade zato, ker je sklepal o izvrševanju državne podpore (subvencije), je v poslednji seji sklepal v sledečih zadevah. Ker sta se dosihmal le 2 gospodarja Janez Bugar iz Visokega in Matija Petrič v Logu) oglasila za premijo za umno napravljena gnojišča, se je razpis teh premij podaljšal do kresa. — Premije za govejo živino se bode letos meseca majnika delile in sicer v Metliki 4. maja, v Kranji in Cerknici 8. maja, v Kočevji 15. maja, v Smartnem pri Litiji pa 23. maja. Tudi letos se bodo napravili kmetijski tabori in sicer bo v kmetijskih zadevah govoril gosp. Edv. Pour susča meseca v Cerkljah nad Kranjem, aprila meseca v Lescah poleg Radoljice in maja meseca v Stari Loki, pozneje morebiti na Dolenskem, — o gozdarskem gospodarstvu pa gospod L. Dimic maja meseca v Kamniku in v Bohinski Bistrici. Tudi g. dr. Orel morebiti prevzame govor o umnem izdelovanju prediva; kraj in čas pa še nista odločena; morebiti se tudi gospodar Piskar še oglasi. — Ministerstvo kmetijstva želi izvedeti, kaj je z vinsko in sadjerejsko šolo na Slapem v Vipavski dolini? Da ne bo svet mislil, da je družba kmetijska kriva tega, da se še zmirom odlašna naprava omenjene šole, je bil g. predsednik dr. pl. Wurzbach naprošen, naj od gosp. grofa Lanthieri-a pozvé, kako in kaj je s Slapom, da se potem poroča ministerstvu. — Plemeniti angleški Suffolk-mrjasci in svinje, katerih za 500 gl. poskrbí gosp. Feuser, pridejo meseca sušca v Ljubljano, — jezerskih in trbiških ovac (tudi za 500 gl.) nakupit pa gresta gospoda Šolmajer in Seitner kmalu na Koroško. — O knjigi za živinorejo je poročal dr. Bleiweis, da se že tiska.

— (*Iz seje deželnega odbora 17. dne t. m.*) Na poročilo deželnega zdravstvenega svetovalstva na c. kr. deželno vlado, da je ljubljanska bolnišnica prepolna in da vladajo kužne bolezni ter da je treba napraviti posebno bolnišnico za silo, se je poročevalc deželnega odbora v bolnišničnih zadevah dr. Jan. Bleiweis brž tisti dan osebno prepričal o sedanjem številu bolnikov v tukajšni bolnišnici in o boleznih, ktere zdaj v njej najbolj vladajo, ter je deželnemu odboru v tej seji po lastnem prepričanju poročal, da v bolnišnici ni ne epidemičnih ne kužnih bolezni taci, ki bi nam strah delale, ampak da je bolnišnica na mediciničnem in kirurški oddelku res prepolna, in to deloma zaradi bolezni, ki se vsako leto meseca januarja in februarja pripetujejo pogostoma, deloma tudi zaradi sifilitičnih, ki so prišli iz gorenske železnice. Da se dežela obvaruje velikih stroškov, ktere bi naprava posebne bolnišnice za silo učinila, se je poročevalc deželnega odbora z usmiljenimi sestrami in z bolnišničnimi zdravniki dogovoril, da se naredi za čas potrebe še za 25—30 bolnikov prostora v nekterih sobah sedanje bolnišnice, v katerih zdaj ni bilo še bolnikov. Te prostorije bodo zadostile, ker se more pričakovati, da se bode število bolnikov v kratkem znamenito zmanjšalo, ter da bode zopet kmalu v navadnih bolniških sobah za vse bolnike zadosti prostora. Deželni odbor je vse v tej zadevi učinjene naredbe bolnišničnega poročevalca odobril in potrdil. — Pogodbo z ljubljanskimi lekarničarji zaradi dajanja zdravil v tukajšno bolnišnico in v posilno delavnico po dosežanju ceni je deželni odbor za 4 leta to je, od 1. oktobra l. 1871. pa do 1. oktobra l. 1875. s tem pridržkom ponovil, ako se med tem časom cena zdravil po kaki novi

postavi ne zniža. — Ker se pritožbe o ženitvah takih ljudi vedno bolj množé, ki nimajo nobenega premoženja in tudi ne stanovitnega zasluzka, da bi mogli sebe in svojo družino pošteno rediti, je deželni odbor po večini glasov sklenil, prihodnjemu deželnemu zboru predlagati vpeljavo postave, po kateri bi imele županije pravico, ženitve dovoljevati ali pa zadrževati, da bi se ne mogel vsak postopač, vsak len hlapec in vsaka zanikrna dekla ženiti ali močiti, ker se po takih ženitvah beraštvo sila hudo množi in že tako z davki in prikladami preobložene občine še v huje zadrege pripravljajo.

— (*Učiteljski večeri.*) †. Ljubljanski učitelji se že nekaj časa v namen prijaznega posvetovanja vsako sredo shajajo v svoji družbeni sobi „pred mostom“. Večeri so vselej prav zanimivi, in lepo spričavajo veselo napredovanje narodnih učiteljev. Te učiteljske „besede“ ne obsegajo samo šolskih zadev, temveč se živo tudi razširjajo na natoroznansko in zgodovinsko polje. Da pa pri takih shodih se smeha ne manjka, razume se samo po sebi; vsaj je celó državni zbor svojega Morforija imel v osebi Šindlerja. Med resnobnimi govori vrstijo se tudi humoristične deklamacije, petje in godba; vse to se vé da sami učitelji izvršujejo. Za vsak večer se drug prvomestnik ali „stolaravnatelj“ voli, in so do zdaj kot taki „besede“ vodili gg. Praprotnik, Bélar, Grkman, Zima, Tomšič in Kokalj. Večkrat nas počasté tudi vnanji udje in drugi šolski prijatelji. Povedati še moram, da sta k učiteljskemu društvu tudi pristopila visokočislana gospoda dr. Jan. Bleiweis in dr. Poglačar, kar se je družbenikom pod gromovitim ploskanjem naznanilo. Živeló! Društvo šteje več kot 20 različnih časnikov, kateri se v imenovani sobi za čitanje dobé. Drugikrat zopet kaj o tem.

— (*Prečastiti misijonar Pirc*) iz Amerike ter iz Krovinga (Crow-Wing) 3. prosenca piše med drugim: „Preteklo spomlad o velikem mrazu sem si na indijanskem misijonu nakopal hudo vodenico in sem bil za smrt zbolel; otél sem se pa vendar še srečno s svojimi dobrimi homeopatskimi zdravili. Zdaj pa pred tremi tedni me je bil ob levi strani mrtud napadel. Tudi to smrtno nevarnost sem že precej potolažil, vendar pa nisem še čisto zdrav. Častiti gospod Buh me je pred dvema tednoma v Belle-Praerie k sebi vzel, kjer imam dobro oskrb in postrežbo. Rad umrjem, upam pa še ozdraviti“. — „Danica“ dostavlja temu pismu prošnjo, „naj bi mi Kranjci prečastitemu gospodu misijonarju poskusili njegove zadnje trenutke, tako rekoč na smrtni postelji, po zmožnosti zljajšati, kar se dá. Dobro vem, v kolikem pomanjkanju so misijonarji v onem kraju, kjer so gospodje Pirc, Buh in Tomazin, brez kacihih redovnih dohodkov. Kakošno postrežbo tedaj morejo v teh okoliščinah imeti čez osemdesetletni starček, akoravno gospoda gotovo vse storita, kar je le moč? Ako kateri prijatelji in spoštovalci gosp. Pirca v naglici kaj male pomoči pošljejo, bomo skušali kar brž brž v Ameriko poslati, in gosod Pirc bode v svoji bolezni potolaženi s trojno tolažilno novico iz svoje domovine skoraj ob enem: 1. Kaltoliška družba jih je izvolila za častnega uda; 2. slovenska Matica jim je v zadnji seji 9. t. m. določila poslati svojih knjig, in 3. prijatelji jim pošljejo malo pomoč za ohladilo v njih bolezni“. — Pozneje Pirčevo pismo od 23. prosenca na gosp. Ferd. Schmidta v Šiški zagotavlja prijatla, da se je precej okreval, le oči so mu zeló oslabele.

— (*V zadnji predstavi dramatičnega društva*) v gledališči deželnem se je ponavljala priljubljena opereta „Carobne gosli.“ Pevski del ste gospodičina Neugebauer-jeva in gospá Odi-jeva izvršile na veliko hvalo obilo zbranega občinstva, le pri prvi pevkinji, ki

ima jako lep glas, želeli bi vsaj nekoliko bolj živahnega vedenja in bolj razumljivega govora. Da gospod Meden danes ni zadostil niti v petji niti v govoru, morala je kaka bolehnost kriva biti, sicer bi ne mogli razumeti današnje predstave priljubljenega nam pevca. — V drugi igri „Eno uro doktor“ sta posebno gospodičina Brus-ova, pa tudi gospod Šusteršič vršila svoje nalogi tako mikavno in živahno, da smeha ni bilo ne konca ni kraja. Gospodičina Brusova je pravi bisser našemu gledališču. Krivični pa bi bili, ako bi ne pohvalili tudi gospoda P. Kajzel-a v mali nalogi „prismojenega bolnika.“ Igra „Eno uro doktor“ je izvrstno komična; zato jo priporočamo čitalnicam v predstavo. — V spevoigri: „Zaročevalna napoved na kmetih“, ki se odlikuje z mično godbo, so vsi predstavljalci, še posebno pa gospod Noli, gospá Odijeva in zbor jako zadovoljili obilo zbrano občinstvo. Zarad orchestra pa smo veseli, da je pusta konec, kajti potem pričakujemo od njega bolj korektnega spremljevanja.

— (Petnajsta slovenska predstava) dram. društva v gledališču bo v nedeljo 26. februarja. Igrala se bode nova veselo igra „Telegram“ in resna spevoigra „Pred lovsko hišo“ poleg českega poslovenjena, v kateri ima posebno moški pevski zbor hvaležno in lepo nalogo. Med obema igrama bode še kaka krajša vloga.

— (Maškarada), s katero je včeraj v krasno okinčani čitalnični dvorani, „Sokol“ letošnjemu pustu dal slovó, je bila krona vseh veselíc. Zbralo se je blizo 400 ljudi, med katerimi smo šteli posebno veliko elegantnih mask, ki so izvrstno skrbele za jako živahno veselico, in ne mutaste kakor drugod, tavale po dvorani, katero so zapustili obiskovalci še le pozno v noč.

— (Poberki iz časnikov.) „Tagblatt“, ki je zvedil za načrt novih pravil za gimnazijske šole ni imel nič važnejšega poročati svoji čedici, kakor to, da verski nauk postavlja za duri, ter je brž glorio zapel „izveličalnemu“ načrtu. Ko pa je slišal, da je naš deželni šolski svet krščanski nauk spet za mizo postavil k drugim obligatnim naukom, ves potrt je izdihnil: „Zeichen der Zeit!“ — Pa se je le spet prav debelo zlagal „Tagblatt“! Ko je namreč te dni svoji kliki poročal, da graški deželni odbor ponuja našemu deželnemu odboru, da bi tudi kranjske nore pošiljal v norišnico, ki jo bodo na Štajarskem napravili prihodnje leto, je kar brž brco dal dr. Bleiweisu in njegovim tovaršem, rekši, da so pred nekimi leti, ko je bila obravnava za novo štajarsko norišnico, zahtevali od deželnega štajarskega zbora, naj bode v tej norišnici, kamor bodo dohajali tudi Slovenci, vselej tudi en zdravnik, ki slovenski jezik razume, — to pa je štajarski zbor odbil, in zato se je takrat razdrla pogodba s kranjskim zborom. Zdaj pa so se narodnjaki spametovali in vendar vidijo, da znanje slovenskega jezika pri zdravniku, ki norce ozdravlja, ni poglobitna stvar. Tako piše „Tagbl.“. — Kdor še tega ne vé, da prav pri spoznavanju in ozdravljanju bolezni norih mora zdravnik na tanko znati jezik norega, sicer, ako norec ne divja, še ne vé ne, ali je zdrave pameti ali ne, o takem ne moremo družega reči nego to: Bog daj norcu pamet! Kdor pa je gori navedeni sestavek v „Tagbl.“ pisal, je spet od konca do kraja pisal laž, in mi se moramo le čuditi g. Dežmanu, o katerem se pripoveduje, da je glavna oseba „Tagbl.“, da take strašanske laži daje tiskati v svojem listu. Le površni pogled v stenografični zapisnik od l. 1863. v 5. sejo kaže, kako nesramno se podtikuje samo dr. J. Bleiweis-u „und seiner Compagnie“, kar je

tadanjemu zboru predlagal dr. Zupan, ki je predlog v odboru prav po svojih mislih osnoval in kar je potrdil ves tedanji po večini nemškutarski zbor, in v katerem še posebno je poslanec Brolih plediral za znanje slovenskega jezika, češ, da to se samo po sebi razume in bi le žalilo deželni zbor štajarski, ako bi se to še izrekoma zahtevalo. Al v predlogu dr. Zupanovem so bili drugi tako tehtni finančni in administrativni pogoji, da jih štajarski deželni zastop res ni mogel lahko odobriti — in na vse to je odgovoril štajarski deželni odbor z odpisom 8. marca leta 1863. št. 1296 lit. 2. s to-le kratko besedo: „Die vom Landtage des Herzogthums Krain angebotene Vereinigung mit Steiermark zur Errichtung einer gemeinschaftlichen Irrenanstalt wird dankend abgelehnt“. Ne besedice tedaj ne stoji o tem odpisu, da zarad jezika slovenskega ne sprejme štajarski zbor ponudbe kranjske, kakor laže „Tagblatt.“ Če gosp. Dežmana ni tedaj sram, da v njegovem listu hodijo take sleparije na dan, potem — — — al dosti je besedi! Ker štajarski deželni zbor menda tudi svojim deželanom slovenskega rodú ne bo zaprl norišnice, ako jih nesreča zadene, da pridejo ob pamet, si pač misliti moremo, da ne bode vprašal psihatra Tagblattovega, ali je zdravniku, če ni samo „Kerkermeister“ norišnice, kakor je tu in tam, neobhodna potreba, da zna popolnoma tudi slovenski jezik. —

Novičar iz domačih in ptujih dežel.

Iz Dunaja. — Državni zbor se je v pondeljek začel v zbornici poslancev. Začasni predsednik ministerstva grof Hohenwart je zbornici predstavil nove ministre z ogovorom, v katerem je rekel, da si novo ministerstvo bode na vso moč prizadevalo ustanoviti notranji mir, in to ne po ovinkih, ampak po ravni poti ustave; rado bode sodelovalo na to, da se predrugačijo take naprave, ktere samoupravo (avtonomijo) posamesnih dežel kratijo bolj kakor je za celoto potrebno. Deželnim zborom zagotavlja večje postavodajalno področje, da po njih posebnosti dežel zadobijo popolno veljavo; o administrativnem oziru obeta ministerstvo predloge državnemu zboru, ki merijo na to, da se upravni organizem bolj samostojno postavi in tako mnogovrstnim narodom trdnjava zagotovi, ktera bode odbijala silo drugega naroda. Cerkevne zadeve bode skušalo na vsako stran pravično rešiti. — Zbornica je mirno poslušala govor; desna stran je kake 3krat klicala „pravo“. — Gotovo ni bilo še tako važnega zborovanja kakor bode to. Zdaj se bode pokazalo, kaj imajo neneški narodi od Avstrije pričakovati.

Za bivšega vojaka B. je prejelo vredništvo od gosp. b. A. Z. 5 gold., od N. N. iz Ljubljane 5 gold.

Listnica vredništva. Dobili smo spet toliko dopisov, da moramo čestite gospode prositi, naj potrpijo do prihodnjega lista.

Loterijne srečke:

v Gradcu	} 11. febr. 1871:	51.	44.	75.	64.	50.
na Dunaji		17.	43.	57.	35.	82.

Prihodnje srečkanje v Gradcu in na Dunaji 25. februarja.

Kursi na Dunaji 21. februarja.

5% metaliki 59 fl. 10 kr.	Ažijo srebra 121 fl. 20 kr.
Narodno posojilo 68 fl. 20 kr.	Napoleondori 9 fl. 86½ kr.